

Vzácné a ohrožené druhy mechorostů sudetských karů v ČR

J. Váňa¹, B. Buryová², J. Kučera³, V. Plášek⁴, M. Zmrhalová⁵

¹ Univerzita Karlova v Praze, katedra botaniky PiF, Benátská 2, 128 01 Praha 2; ² Botanický ústav AV ČR, 252 43 Průhonice; ³ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, katedra botaniky BF, Branišovská 31, 370 05 České Budějovice; ⁴ Slezské zemské muzeum Opava, Tyršova 1, 746 46 Opava a Ostravská univerzita, katedra biologie a ekologie, Chittussiho 10, 710 00 Ostrava; ⁵ Vlastivědné muzeum v Šumperku, Hlavní tř. 22, 788 31 Šumperk

Kary a karoidy v oblasti Vysokých Sudet

Krkonose:

Velká a Malá Kotelní jáma
Labský důl
Úpská jáma
[Mały a Wielki Sniezny kocioł]
[Kocioł Wielkiego a Małego Stawu]
[Kocioł Lomniczyk]

Hrubý Jeseník:

Velká Kotlina
Malá Kotlina
Sněžné strže

Úpská jáma

Podkladové materiály pro stanovení ohroženosti druhů

- Červený seznam mechu Krkonos (Pilous sine dato, ms.) – Krkonose (ad hoc kritéria)
- Červený seznam jatrovek Krkonos (Váňa 1986 ms.) – Krkonose (ad hoc kritéria)
- Předběžný seznam ohrožených mechorostů ČR (Váňa 1993, Preslia, Praha, 65: 193-199 pro jatrovky; Váňa 1995, Preslia, Praha, 67: 173-180 pro mechy) – ČR (kritéria IUCN v. 1.0)
- Check- and Red List of Bryophytes of the Czech Republic (2003) (Kučera et Váňa 2003, Preslia, Praha 75: 195-222) – ČR (kritéria IUCN v. 3.1)

Obtížné srovnání seznamů – odlišná kritéria, různý stupeň prozkoumání, různé taxonomické pojaty

Srovnání použitých kategorií ohrožení

Kučera et Váňa 2003	Váňa 1993, 1995
EX (RE)	Ex
CR	E
EN	V
VU	R
LR-nt	-
DD (s. str.)	DD
DD-va	K
LC-att	-
LC (s. str.)	-

Vysvětlivky kategorií ohrožení druhů:

EX – vyhynulý; RE – regionálně vyhynulý; CR – kriticky ohrožený; EN – ohrožený; VU – zranitelný; LR-nt – blízké ohrožení; DD – nedokonalé známé; DD-va – zmizelý; LC – bez ohrožení.
Ex – vyhynulý; E – ohrožený; V – zranitelný; R – vzácný; K – bez dostatečných údajů.

Příčiny výskytu vzácných a ohrožených druhů

- nedostupnost ekosystémů pro hospodářské využití člověkem
- výrazná geomorfologická a diferenciace
- výskyt výživnějších substrátů (vápence, arány, fylity)
- závětná oblast A-O systémů s cirkulací vzduchu
→ refugia arko-alpických druhů, mísení nížinných a arko-alpických prvků

Příčiny ohrožení mechorostů v karech

- Sukcese
- Mikro-, mezo- a makroklimatické změny (znečištění ovzduší, kyselý deště, globální oteplování...)
- Kritická velikost populací a tedy jejich vysoká zranitelnost
- Sběratelská činnost (exsikáty apod.)

Snížení stupně ohrožení:

→ Znovunalezení *Haplomitrium hookeri* a *Meesia uliginosa* (nyní oba CR) a *Mnium ambiguum* (nyní VU), považovaných za vyhynulé (Ex)

→ Druhy dnes neřazené mezi ohrožené (písmena v závorce uvádějí ohrožení dle červených seznamů Váňa 1993, 1995):

Anastrepta orcadensis (V) *Grimmia montana* (V)
Harpanthus flotowianus (V) *Grimmia ramondii* (V)
Riccardia multifida (E) *Hypnum pallescens* (V)
Tritomania exsectiformis (V) *Kiaeria blyttii* (V)
Andreaea rothii var. *falcata* (V) *Palustriella falcata* (V)
Brachydontium trichodes (V) *Plagiomnium ellipticum* (E)
Bryum elegans (V) *Rhabdoweisia crispata* (V)
Bryum muehlenbeckii (E) *Sphagnum lindbergii* (V)
Ditrichum lineare (V) *Sphagnum subnitens* (V)
Fissidens osmundoides (V) *Splachnum sphaericum* (V)
Grimmia funalis (V) *Tetradontium repandum* (V)

Zvýšení stupně ohrožení:

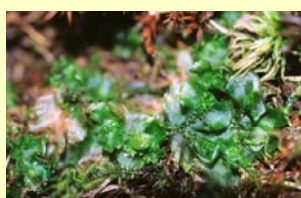
Arctoa fulvella V → RE *Grimmia elatior* E → DD-va
Bazzania tricrenata 0 → VU *Hygrohypnum smithii* E → RE
Cephalozia leucantha 0 → VU *Lescuraea mutabilis* 0 → EN
Bryum turbinatum 0 → EN *Lescuraea radicata* R → DD-va
Campylophyllum sommerfeltii 0 → EN *Plagiopus oederianus* 0 → EN
Dicranella subulata 0 → EN *Pohlia obtusifolia* E → DD-va
Encalypta spathulata R → DD-va *Polytrichastrum sexangulare* E → RE
Grimmia unicolor E → RE *Stegonia latifolia* R → DD-va

SHRNUTÍ

Podíl ohrožených druhů na celkovém počtu druhů na lokalitě pro kary a celá pohoří:

ohrožení	celkem druhů na lokalitě			CR						EN						CR+EN					
	H	M	H+M	H	%	M	%	H+M	%	H	%	M	%	H+M	%	H	%	M	%	H+M	%
Krkonose	102	284	386	8	7,8	8	2,8	16	4,1	7	6,9	20	7,0	27	7,0	15	14,7	28	9,9	43	11,1
Kotel	69	222	291	2	2,9	4	1,8	6	2,1	4	5,8	14	6,3	16	5,5	6	8,7	18	8,1	24	8,2
Labský důl	73	202	275	2	2,7	3	1,5	5	1,8	3	4,1	9	4,5	12	4,4	5	6,8	12	5,9	17	6,2
Úpská jáma	76	167	243	3	3,9	3	1,8	6	2,5	2	2,6	6	3,6	8	3,3	5	6,6	9	5,4	14	5,8
Hrubý Jeseník	87	245	332	5	5,7	8	3,3	13	3,9	7	8,0	12	4,9	19	5,7	12	13,8	20	8,2	32	9,6
Velká kotlina	72	212	284	5	6,9	3	1,4	8	2,8	5	6,9	9	4,2	14	4,9	10	13,9	12	5,7	22	7,7
Malá kotlina	46	138	184	1	2,2	1	0,7	2	1,1	0	0,0	2	1,4	2	1,1	1	2,2	3	2,2	4	2,2
Sněžné strže	34	64	98	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0

Pozn: údaje pro celé pohoří nejsou součtem údajů karů (zahrnují i ohrožené druhy mimo kary)

Moerckia blyttii (Moerch) Brockm.

Pohlia ludwigii (Spreng. ex Schwagr.) Broth.

Kiaeria falcata (Hedw.) I. Hagen

Hypnum callichroum Brid.